

LÆRERES PERSPEKTIVER PÅ NETTMOBBING

Macaulay, P.J.R., Betts, L.R., Stiller, J., Kellezi, B. (2018) Perceptions and responses towards cyberbullying: A systematic review of teachers in the education system, *Aggression and Violent Behavior*, 43: 1-12. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.avb.2018.08.004>

Dagens barn og unge bruker mye tid på digital teknologi, både i og utenfor skolen, noe som har ført til fremvekst av nettmobbing. Lærere spiller en viktig rolle i å oppdage og forhindre nettmobbing. Selv om lærere anerkjenner problemet, har de lite opplæring i hvordan de skal håndtere nettmobbing. Det er derfor nyttig å få oversikt over deres syn på og responser til nettmobbing.

Bakgrunn

Mobbing, både tradisjonell mobbing og nettmobbing, er en underkategori av aggresjon som involverer gjentatt forsettlig aggressiv atferd av gjerningspersoner som innehar sosial eller strukturell makt og som bruker denne makten til å påføre skade på et offer. Nettmobbing er en gjentakende forsettlig handling som tar sikte på å påføre psykisk skade på en annen person gjennom digital teknologi og internettmedier. Nettmobbing og konvensjonell mobbing deler aspekter som repetisjon, maktubalanse og forsett, men nettmobbing kjennetegnes også av muligheter for anonymisering, umiddelbar spredning og ubegrenset rekkevidde.

Det er vanskelig å fastslå hvor mange barn og unge som utsettes for nettmobbing. Utbredelsen av digital teknologi og sosiale medier betyr at elever i alle aldre i utdanningsløpet er sårbare for å utsettes for nettmobbing. Ettersom målinger av utbredelsen av nettmobbing varierer mellom forskjellige vitenskapelige studier, er det vanskelig å fastslå hvor utbredt problematikken er i skolen. Læreres holdninger og meninger om nettmobbing kan bidra signifikant til å forutsi elevers intensjoner om å fortelle om nettmobbingen. Å forstå læreres håndtering av nettmobbing kan bidra til å utvikle nye strategier og tiltak for å oppmuntre elever til å oppsøke hjelp som kan bidra til identifisering og forhindring av nettmobbing.

Formål

Denne systematiske kunnskapsoversikten¹ identifiserer og undersøker læreres oppfatning av nettmobbing. Kunnskapsoversikten tar form av en narrativ tematisk syntese². For å kunne jobbe for å håndtere og redusere nettmobbing er det viktig at læreren får nødvendige verktøy. Formålet med syntesen er å få en systematisk oversikt over læreres oppfatning av og responser mot nettmobbing.

¹ **Systematisk kunnskapsoppsummering/-oversikt:** En systematisk kunnskapsoppsummering tar utgangspunkt i et klart definert forskningsspørsmål eller mål og bruker systematiske og eksplisitte metoder for å identifisere, velge ut og kritisk vurdere relevant forskning, samt for å samle inn og analysere data fra studiene som er inkludert i oppsummeringen. Kunnskapsoppsummeringen resulterer ofte i en systematisk kunnskapsoversikt, som regel en artikkel eller en rapport, som gir en oversikt over temaet eller svar på forskningsspørsmålet.

² **Narrativ tematisk syntese:** En beskrivende sammenstilling av kvalitative data på tvers av et utvalg studier innenfor samme forskningsfelt. Metoden blir brukt for å identifisere hvilke temaer som belyses av studiene som inngår i en systematisk kunnskapsoppsummering.

Inkluderte studier

Søkene etter aktuelle publiserte studier ble gjennomført i perioden februar–juni 2017. Studier som baserte seg på trakassering på internett ble ekskludert da dette er aggresjon uttrykt på internett, men ikke alle slike aggressive handlinger er definert som nettmobbing. Det ble også gjennomført et tilleggssøk etter grå litteratur³. Følgende inkluderingskriterier ble brukt i utvelgelsen av aktuelle studier:

1. Studien måtte være publisert mellom 2003 og 2017.
2. Studien måtte være publisert på engelsk.
3. Publiserte studier måtte være utgitt i fagfelleurderte tidsskrifter.
4. Studien måtte være en empirisk studie⁴ med enten kvantitativ⁵, kvalitativ⁶ eller mixed-methods-analyse⁷ av primærdata.
5. Studien måtte ta lærerens perspektiv og oppfattelse av nettmobbing i betraktning, inkludert lærerstudenter, lærere i obligatorisk utdanning, spesialpedagoger, skoleadministratorer, skolerådgivere, skoleledelse og helsepersonell tilknyttet skolen (f.eks. PPT-personell).

Totalt 20 studier ble inkludert i den systematiske kunnskapsoversikten. De inkluderte studiene er fra Storbritannia, USA, Canada, Australia, Tyrkia, Belgia, Litauen, Israel, New Zealand, Taiwan (Kina), Nord-Irland og Irland. Studiene som ble inkludert, brukte spørreundersøkelser, fokusgrupper, intervju, eller mixed-methods i datainnsamlingen.

Resultat

Den narrative tematiske syntesen identifiserte fem gjengående temaer: (a) karakteristikker ved nettmobbing og elevers involvering, (b) opplæring og veiledning om nettmobbing for lærere, (c) skolers forpliktelser og strategier for håndtering av nettmobbing, (d) påvirkningen og utbredelsen av nettmobbing, forekomster og konsekvenser, (e) læreres selvtillit og bekymringer rundt håndtering av nettmobbing.

Det første gjennomgående temaet funnet i den systematiske kunnskapsoversikten, var karakteristikker ved nettmobbing og elevers involvering (a). Dette temaet utforsker elevenes rolle i nettmobbing og hvordan dette er spesielt viktig for å få en fungerende definisjon av problemet. Ved refleksjon rundt karakteristikken av nettmobbing anerkjente de fleste lærerne at det defineres som mobbing ved bruk av digital teknologi. Lærerne gjenkjente kriteriet forsett, men ingen studier fant at lærerne var bevisste rundt aspektene maktubalanse, gjentakelse eller særskilte trekk ved nettmobbing, som anonymitet og tilgjengelighet som kriterier for å definere digitale handlinger som nettmobbing. Funnene viser at å forsterke en positiv skolekultur og å iverksette effektive

³ **Grå litteratur:** Artikler og dokumenter som er upublisert eller som ikke er publisert gjennom de tradisjonelle kommunikasjonskanalene for forskning, for eksempel upubliserte forskningsstudier, avhandlinger eller offentlige utredninger.

⁴ **Empirisk studie:** Betegner studier og resultater som er basert på forsøk eller observasjoner og ikke bare resonnering eller logikk.

⁵ **Kvantitativ:** Representasjoner av menneskers handlinger, utsagn, egenskaper, meninger, karakteristika o.l., representert i form av tall (innhentet via spørreskjema, målinger o.l.). Målet med forskning basert på kvantitative data er ofte å redegjøre for årsakssammenhenger og effekter av tiltak, eller å tallfeste fenomener.

⁶ **Kvalitativ:** Representasjoner av menneskers handlinger, utsagn og kultur, hovedsakelig representert som tekst (innhentet via observasjoner, intervju o.l.). Målet med forskning basert på kvalitative data er ofte å redegjøre for aktørenes forståelser og intensjoner (meningssammenhenger).

⁷ **Mixed-methods:** En studie som kombinerer ulike former for datainnsamling, data, eller dataanalyser.

rapporteringsprosedyrer bør stå i front av utdanningssystemets intervensjonsinitiativer mot nettmobbing.

Læreres erfaringer er funnet å være nært forbundet med deres evne til å identifisere nettmobbing. Funnene viser at lærerne anser det som lite sannsynlig at elever rapporterer egen involvering i nettmobbing, men at det er mer sannsynlig at elever som er tilskuere til nettmobbingen melder ifra. Å fremheve rollen elever som er tilskuere til nettmobbing kan spille i å få tatt tak i problemet, kan dermed være et viktig tiltak for å oppmuntre elever til å melde ifra om nettmobbing. Tilrettelegging for elevers rapportering av nettmobbing kan skje gjennom økt bevissthet rundt og bedre forståelse av rapporteringsprosedyrer. Sosial status, makt og anonymitet på internett ble funnet å være hovedtrekk ved motivene for nettmobbing.

Over halvparten av lærerstudenter sier at de mener at utdanningsprogrammet deres ikke har forberedt dem på å håndtere nettmobbing i et skolemiljø. Disse framtidige lærerne er uforberedte på å håndtere denne typen problematikk og påpekte selv et behov for opplæring om nettmobbing. Funnene antyder at lærerutdanningsprogrammene bør samarbeide med aktive lærere i utdanningssystemet for å få innsikt i problematikken knyttet til nettmobbing og sørge for å lære opp sine lærerstudenter tilstrekkelig. Kunnskapsoversikten viser at lærere som hadde mottatt opplæring, var mer beredt til å ta større ansvar for å håndtere nettmobbing og å holde elevene trygge. Dette antyder at alle skoler bør lære opp sine ansatte i håndtering av nettmobbing med målsetting om å oppdage og forhindre tilfeller av nettmobbing.

Skolers innsatsvilje til å håndtere nettmobbing er viktig for å sørge for riktig infrastruktur for å hjelpe lærerne å håndtere problematikken. Et flertall av lærerne anser innføring av et offisielt skolereglement mot nettmobbing som en effektiv strategi. En betydelig andel mente også at en skoleholdning om nulltoleranse for nettmobbing kan hjelpe mot problematikken, og det anbefales at skolene innfører selvstendige retningslinjer knyttet til oppdaging og forhindring av nettmobbing. Lærere støttet det å inkludere bevissthet rundt nettmobbing i læreplanen. Situasjonsbasert handling ble sett på som den minst effektive strategien i arbeidet mot nettmobbing. Involvering av foreldre gjennom diskusjoner om nettmobbing ble anerkjent som en effektiv strategi mot problematikken, men store forskjeller i foreldres digitale kompetanse gjør det nødvendig å støtte utviklingen av også deres kompetanse. I tillegg anses veiledning av elevene om ansvarlig bruk av internett som viktig. Gjennom en samarbeidsbasert tilnærming mellom lærere, elever og foreldre kan det bidra til bygging av tilhørighetsfølelse gjennom forsterking av positive skolekulturer i håp om å redusere involvering i nettmobbing. Én mulig strategi for å forsterke skolers innsatsvilje til å adressere nettmobbing er å skape muligheter for lærere å diskutere deres holdninger og perspektiver. Dette kan videre hjelpe skolen til å bistå lærerne med tilleggsinformasjon og opplæring om nettmobbing som er basert på lærernes behov for mer kunnskap om temaet.

Undersøkelser av lærere og skolers holdninger, perspektiver på og håndtering av nettmobbing må nødvendigvis også inkludere deres oppfatning av utbredelsen og påvirkningen av nettmobbing. For lærerstudenter hindrer anonymiteten nettmobbing ofte involverer at de klarer å oppdage hva som foregår, noe som antyder behov for at utdanningsprogrammer kan undervise om de unike aspektene ved nettmobbing og påvirkningen den har på barn og unge. For lærere antyder funnene at de gjerne er bevisst på nettmobbing mellom elever, men at når nettmobbingen ikke anses som et problem, kan dette bunne i mangel på erfaring og/eller dømmekraft angående de negative konsekvensene nettmobbing har for de involverte. Manglende kunnskap eller usikkerhet rundt konsekvensene av

nettmobbing kan motarbeides gjennom opplæring om temaet på arbeidsplassen. Lærernes oppfatning var at barn og unge ikke bedriver egenkontroll av adferd i sammenheng med hva som sies på nett, noe som kan føre til negative konsekvenser for individet, både for mobber og mobbeoffer. Økt oppsyn med barn og unges bruk av internett og restriksjoner på tilgang til digitale plattformer og verktøy kan promotere positiv bruk av internett og digitale teknologier. Det er viktig at lærerne anerkjenner det voksende problemet nettmobbing er og at de bidrar til å forsøke å redusere involvering i og langvarig utsetting for mobbing.

Læreres selvtillit til å adressere og håndtere nettmobbing kan i stor grad forutsi deres evne til å håndtere tilfeller av nettmobbing. Blant lærerstudentene viser kunnskapsoversikten store forskjeller i deres selvtillit til å håndtere nettmobbing i skolesammenheng. Dette viser at håndtering av problematikken gjerne bør spesifiseres i lærerutdanningsprogrammer. Aktive lærere anerkjente at nettmobbing var et problem i skolen, men følte seg generelt lite skikket til å adressere problemet. Barneskolelærere følte seg mindre skikket enn lærere på høyere trinn. Mange lærere og lærerstudenter manglet selvtillit når det gjaldt å identifisere og håndtere nettmobbing i skolen. For å hjelpe lærere å håndtere nettmobbing trengs det ikke bare retningslinjer om hva som skal gjøres, men spesifikk opplæring for å gjøre lærerne mer selvsikre i å iverksette relevante reglementer. Problemet med lærernes manglende selvtillit fører sammen nøkkelementer fra alle temaene nevnt her: lærere trenger å være bevisst og i stand til å definere hva nettmobbing er, men må også få tilstrekkelig opplæring for å praktisere skolens reglement med selvtillit.

Implikasjoner

Den systematiske kunnskapsoversikten gir viktig innsikt i og forståelse av læreres holdninger til nettmobbing, men oversikten har også sine svakheter. Utvalgs- og inkluderingsprosessen ekskluderte en rekke studier som kan ha viktige funn som ikke er kommet med i denne oversikten. Fokuset i oversikten er fullt og helt på lærernes perspektiver på nettmobbing som et problem, mens perspektivet til foreldre, barn og unge er ikke inkludert. Videre svakheter er vanskeligheter med å sammenligne resultater med sprikende metodikk og ulike definisjoner av hva nettmobbing er, utvalgsskjvheter i studiene og kulturelle forskjeller mellom nasjoner og andre kontekstuelle faktorer.

Funnene i den systematiske kunnskapsoversikten er likevel nyttige og peker i retning av enkelte tiltak som kan bidra til å gjøre lærere bedre rustet til å håndtere nettmobbingsproblematikken. Lærere anerkjente at nettmobbing var et problem i skolemiljøet, men deres perspektiver på forebyggende strategier var inkonsekvente. Selv om lærerne mente at å inkludere undervisning om bevissthet rundt nettmobbing ville være effektivt, manglet lærerne selvsikkerhet når det gjaldt deres evne til å identifisere og håndtere problemet. Det ble uttrykt et ønske fra lærerne og lærerstudenter om videre opplæring om nettmobbing for å øke deres egen bevissthet rundt og evne til å håndtere nettmobbing. De tydeligste funnene fra den systematiske kunnskapsoversikten peker i retning av behov for at skoler og lærerutdanninger gjennomgår deres undervisning og retningslinjer om nettmobbing for å forsikre konsekvente anbefalinger om riktig håndtering av nettmobbingsproblematikk fra barneskoler til og med videregående skoler.